



Lever i symbios. Nattviolen (*Platanthera bifolia*) blommade vackert på heden. Foto: Tuija Warén

OA:s botaniska kurs anno 2000

Den nästan traditionella växtkursen ordnades i år på Storskäret i början av juli av Ostrobothnia Australis och Malaxnejdens naturförening. Som vår expertguide fungerade Kristoffer Bondestam. Sammanluttningen var bra; vi var ca 30 ivriga "botanister" som rymdes med denna gång. Transporterna ordnades både från Bergö och från Malax och sjöresan tog ca en timme. Exkursionsmålet var för denna gång extra spännande och våra förväntningar var stora när vi närmade oss på ön. Vädret var perfekt; varmt, lugnt och soligt.

Storskäret som ligger ca 40 km från fastlandet är den största ön i Rönnskärsarkipelagen, ca 2 km långt och 1 km brett. Ön är känd som ett viktigt fiskeläge för utskärsfisket. I riksarkivets äldsta räkenskaper från 1500-talet omtalas Kirkegårdsskäar (= Storskäret) såsom böndernas förnämsta fiskeläge. För många är dock Storskäret mera bekant genom sin gamla begravningsplats från 1500-talet som enligt sägnen upprättades av Finlands sista katolska biskop, Arvid Kurck, vid sin flykt undan danskarna och Kristian Tyrann. Unden vistelsen på Storskäret dog två av biskopens "döttrar" och biskopen lät bygga en stor begravningsplats för sina döttrar på det högsta stället av skäret.

Storskäret är också förutom de gamla fornminnen intressant p.g.a sitt rikliga växtliv. Enligt en utredning lär det finnas ca 1600 växtarter representerade här; allt från mossor och lavar till krävande ormbunkar och orkidéer.

Båda båtarna anlände till den lilla fiskarbyn i Storskärsviken nästan samtidigt. Efter en kort presentation av ön började vi ivrigt att studera öns vegetation. Vårt första mål var den hedmark som breder ut sig på Lillskäret. Bakom bergsområden hittade vi en rullstensås där markens torra ytskikt innehåller enligt vår expertis mycket magnesium- och kaliumsalter. Jordens pH-värde blir på det sättet rätt så högt och många krävande växter som inte annars skulle finnas här, trivs nu mellan vanligare hedmarksväxter. Området präglades av kråkbär och enrisbuskar. Vi fick veta att antagligen alla enrisbuskar här var nära släkt med varandra. Den lätta pollen från enrisbuskarna faller snabbt ner i den kalla havsluften och förorsakar härmed isolerade enpopulationer ute i den yttre skärgården.

Av de ovanligare växterna kan nämnas nattviol som blommade på heden. Nattviolen lever i symbios med en svamp. Växten får viktiga närsalter av svampen och svampen får i sin tur socker av nattviolen. När nattviolen blir lite äldre kan den dock klara sig utan



Lummig strandskog. Deltagarna bekantar sig med den frodiga växtligheten. *Foto: Tuija Warén*

och gräsbevuxen dalsänka mellan de båda högre skären. Av det breda sundet var bara en smal rännil kvar. Här i den lilla lunden hittade vi många högväxta örter, bl.a. trollbär, älgört, hässlebrodd, brännässla och vänderot. Här fanns också mycket buskar och sly. Den svarta videbusken är lätt att skilja från andra videarter genom att de glansiga bladen är vita under och bladets bredaste ställen finns på mitten av det. Alar som växte i den lilla lunden var korsningar mellan grå- och klubbalar. Under botaniseringen hann vi njuta av en svarthätta som sjöng sin vemodiga men vackra melodi.

Följande mikrobiotop var en fuktäng. Typiska växter för denna biotop var kärrvial, ormrot, höskallra, gåsört, slätterblomma och vattenmåra. Den vackra ängsmyskgräsen, som vi också upptäckte här, är ganska sällsynt och p.g.a. dess fina kumarindoft har växten använts som spritkrydda. Vi var alla betagna av det otroliga växtrikedomen på fuktängen. På detta lilla strandområde, kanske bara tre gånger tre meter, hittade vi hela tiden mera och mera nya arter. Men vi var tvungna att skynda oss vidare. I den svalare björkskogen såg vi några enstaka klotpyrolor, men framförallt ett ovanligt stort bestånd av vitpyrolor. Alla pyrolaväxter har vintergröna rundade blad i rosett så det är viktigt att studera noggrant själva blomman för att klara av artbestämningen.

Efter denna fina björkskog passerade vi en hed av blåbärstyp och anlände till en aspunge som i själva verket består av en och samma aspindivid som vegetativt har förökats sig ur sitt rotsystem. På aspens basiska bark trivs många lavar samt bl.a. asptickan. Det var skönt att få svalka sig här och lyssna till asplövens lugnande prassel.

Strax efter aspungen kom vi till ett öppet, klippigt område med mycket kråkris. Nu

svamp. Låsbräken, kattfot och grådaba var några andra växter som vi fick bekanta oss med på rullstensåsen.

Vår vandring fortsatte sedan till det egentliga Storskäret. Ursprungligen har skäret varit delat i två skilda skär. Sundet som tidigare skilde skären åt har under tidernas lopp torrlagts genom landhöjning och bildar en al-

var det varmt! Många började ångra att vattenflaskan blev kvar vid båtarna. Men vi glömde snart törsten då vi såg utsikten: det öppna havet med några enstaka grynnor och skär. Två labbar flög ovanpå oss oroligt varnande. Det var glädjande för det betydde att häckningen hade lyckats och små labbungar var någonstans i närheten. Vi hittade en gammal kompassros av små stenar och märkte att den ännu visade rätt!

Rakt nedanför det klippiga området fanns ett lägre strandområde dit havet hade spolat massor av tång och alger. Här var det frodigt. Åkertistel, gräbo, åkerfräken, svalmålla och rörflen bredde ut sig på en smal zon längs stranden. Den starkt luktande strandkvannen trivdes också här bland dessa hos oss så bekanta ogräsväxter.

Vår expedition fortsatte till ett fuktigt skogsområde där de imponerande stora ombunkarna växte; nordbräken och majbräken samt den mindre hultbräken. På Storskäret växer dessutom strutbräken men tyvärr hann vi inte besöka dess växtplatser denna gång. Efter en två timmars vandring nådde vi äntligen kumlen av vår vandring där den omtalade gamla begravningsplatsen finns. Gulmåran som enligt den nya finska klassificeringen är en art som minskar, blommade rikligt nära stengärdet som omgärdar begravningsplatsen. Här skulle man ha kunnat sitta och meditera länge, men ännu hade vi en liten bit kvar av vår vandring och tiden började bli knapp. När vi till slut anlände till vårt läger var alla rätt så trötta men nöjda. En del grillade korv eller fisk, andra föredrog kaffe med smörgåsar. Små anteckningar gjordes ännu och diskussionsämnena tangerade dagens händelser. Sen var det bara ta farväl av Storskäret denna varma julieftermiddag.



Strandpaus. Välbehövlig vila i sommarsolen.

Foto: Tuija Warén

Storskäret 5.7.2000

Exkursion med Ostrobothnia Australis och Malaxnejdens naturförening

Påträffade växtarter:

- | | | | |
|-----|--|-----|--|
| 1. | Nattviol | 36. | Vårbrodd |
| 2. | En <i>Juniperus communis</i> | 37. | Älvmyskgräs |
| 3. | Låsbräken <i>Botrychium lunaria</i> | 38. | Kärrspira |
| 4. | Grådraba <i>Draba incana</i> | 39. | Nordbräken |
| 5. | Luddhavre <i>Avenula pubescens</i> | 40. | Klotpyrola <i>Pyrola minor</i> |
| 6. | Linnea | 41. | Kräkvicker <i>Vicia cracca</i> |
| 7. | Ärenprins | 42. | Salttåg |
| 8. | Snölav | 43. | Strandkrypa, strandling |
| 9. | Bergkåre | 44. | Agnsäva |
| 10. | Skogskovall | 45. | Havssälting |
| 11. | Ängskovall | 46. | Gultåtel |
| 12. | Solöga | 47. | Vitpyrola <i>Pyrola rotundifolia</i> |
| 13. | Trollbär | 48. | Blekestarr |
| 14. | Skogsstjärna | 49. | Ängsfryle |
| 15. | Strandvänderot | 50. | Aspticka |
| 16. | Hundflok | 51. | Gulmåra |
| 17. | Strätta | 52. | Strätta= skogspipa |
| 18. | Brunrör | 53. | Strandkvanne |
| 19. | Hässlebrodd | 54. | Gårdsskräppa |
| 20. | Hägg <i>Prunus padus</i> | 55. | Åkertistel |
| 21. | Gråal <i>Alnus incana</i> (<i>A. incana</i>
<i>glutinosa</i>) | 56. | Gråbo |
| 22. | Svartvide <i>Salix myrsinifolia</i> | 57. | Åkerfräken |
| 23. | Kärrviol <i>Lathyrus palustris</i> | 58. | Rörflen |
| 24. | Ormrot | 59. | Svinmålla <i>Chenopodium</i>
<i>album</i> |
| 25. | Höskallra | 60. | Strandkårel |
| 26. | Fackelblomster | 61. | Strandglim |
| 27. | Kräkklöver <i>Potentilla palustris</i> | 62. | Spärrvitmossa |
| 28. | Gåsört <i>Potentilla anserina</i> | 63. | Hultbräken <i>Phegopteris</i>
<i>connectilis</i> |
| 29. | Vattenmåra | 64. | Majbräken <i>Athyriaceae filix-</i>
<i>femina</i> |
| 30. | Slätterblomma | 65. | Nordbräken <i>Dryopteris</i>
<i>expansa</i> |
| 31. | Rödblåra <i>Silene dioica</i> | 66. | Stensöta <i>Polypodium vulgare</i> |
| 32. | Gul fetknopp <i>Sedum acre</i> | 67. | Sälg <i>Salix caprea</i> |
| 33. | Måbär <i>Ribes alpinum</i> | | |
| 34. | Ängskavle | | |
| 35. | Rödsvingel <i>Festuca rubra</i> | | |

- | | |
|---|--|
| 68. Asp <i>Populus tremula</i> | 88. Mjölkört <i>Epilobium angustifolium</i> |
| 69. Hjortron <i>Rubus chamaemorus</i> | 89. Rödvinbär <i>Ribes rubrum</i> |
| 70. Stenbär <i>Rubus saxatilis</i> | 90. Rönn <i>Sorbus aucuparia</i> |
| 71. Vresros <i>Rosa rugosa</i> | 91. Tall <i>Pinus sylvestris</i> |
| 72. Humleblomster <i>Geum rivale</i> | 92. Revlummer |
| 73. Smultron <i>Fragaria vesca</i> | 93. Odon <i>Vaccinium uliginosum</i> |
| 74. Kärrviol | 94. Besksöta |
| 75. Flenört | 95. Styvmorsviol <i>Viola tricolor</i> |
| 76. Vattenklöver | 96. Renfana |
| 77. Hundstarr | 97. Kattfot <i>Antennaria dioica</i> |
| 78. Lingon <i>Vaccinium vitis-idaea</i> | 98. Teveronika |
| 79. Blåbär <i>Vaccinium myrtillus</i> | 99. Vass <i>Phragmites australis</i> |
| 80. Kråkbär <i>Empetrum nigrum</i> | 100. Höstfibbla |
| 81. Fackelblomster <i>Lythrum salicaria</i> | 101. Gräslök |
| 82. Gran <i>Picea abies</i> | 102. Kärrtistel |
| 83. Värtbjörk | 103. Ekorrbar |
| 84. Glasbjörk | 104. Ekbräken <i>Gymnocarpium dryopteris</i> |
| 85. Hönsbär <i>Cornus suecica</i> | 105. Älggräs <i>Filipendula ulmaria</i> |
| 86. Havtorn <i>Hippophae rhamnoides</i> | 106. Brännässla <i>Urtica dioica</i> |
| 87. Ljung <i>Calluna vulgaris</i> | |



Fälskär. Den gamla sjöbevakningsstationen vid Rönnskär med sin kännpaka båk.

Foto: Vincent Westberg